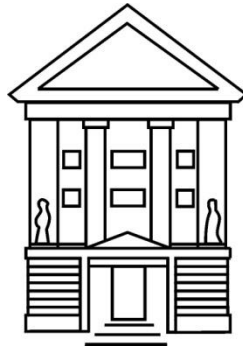

GEOVEDY V MÚZEU

Slovenské národné múzeum -
Prírodovedné múzeum v Bratislave

RNDr. A. Ďurišová, RNDr. E. Nelišerová

SNM – PRÍRODOVEDNÉ MÚZEUM v Bratislave

- SNM – PM ... jedno z 18-tich špecializovaných múzeí SNM;
- sídlo – hlavná budova SNM v Bratislave, Vajanského nábr.

Sídelná budova SNM, sídlo SNM – PM
Budova, v ktorej sídli SNM – PM, bola pôvodne
postavená (r. 1924-1928) pre Zemedelské múzeum v
Bratislave

Trocha histórie (geovedy v PM)

Geovedné odbory (mineralógia, petrografia a paleontológia) resp. zbierky z týchto odborov boli v našom múzeu vždy zastúpené:

- geologické zbierky ako súčasť prírodovedných zbierok majú korene v **SVM** v Bratislave (r. **1924**); geologické zbierky boli zaradené do sekcie paleontologickej a mineralogicko-geologickej;
- neskôr (40. - 50. roky 20. stor.) v rámci **Slovenského múzea** v Bratislave sa organizačná štruktúra často menila; geovedy resp. ich zbierky boli začlenené do skupiny/oddelenia geologicko-paleontologického a mineralogického.
- r. 1961 – vznik **SNM v Bratislave** (zlúčením SM v Bratislave a SNM v Martine), personálne boli geol. oddelenia posilnené (dr. O. Belešová, dr. E. Činčurová) a nastal badateľný nárast múzejných činností v týchto ved. disciplínach.

Geovedy v PM - súčasnosť:

- mineralógia a petrológia (mineralogicko-petrologické odd., **zbierky**: minerály a horniny);
- paleontológia (paleontologické odd., **zbierky**: fosílie bezstavovcov, fosílie stavovcov a fosílie rastlín).

MÚZEUM a základné činnosti múzea

je špecializovaná inštitúcia, ktorá:

- I. V súlade so svojím zameraním a špecializáciou **tvorí zbierkový fond** nadobúdaním predmetov kultúrnej hodnoty a **odborne spravuje** zbierkový fond;
- II. **Realizuje vedecko-výskumnú činnosť** zameranú jednak na zhodnocovanie zbierkového fondu múzea, tiež na získavanie nových zbierkových predmetov;
- III. **Zbierkové predmety sprístupňuje verejnosti** najmä na účely štúdia, poznávania, vzdelávania a estetického zážitku špecifickými prostriedkami múzejnej komunikácie

Zákon 206/2009 Z. z. Zákon o múzeách a o galériách a o ochrane predmetov kultúrnej hodnoty....

Základné odborné činnosti v múzeu

I. TVORBA A ODBORNÁ SPRÁVA ZBIERKOVÉHO FONDU

a) **nadobúdanie** zbierkových predmetov (t.j. získavanie predmetov kult. hodnoty ako zbierk. predmetov *kúpou, darom, vlastným výskumom, prevodom správy, zámenou* s iným múzeom);

b) **odborné spravovanie** ZP (determinácia materiálu, následne múzejná **evidencia** – *registrácia, chronologická evidencia, katalogizácia, príp. vyrad'ovanie zb. predmetov*; **odb. ochrana** – *preparovanie, konzervovanie*; odb. revízia; **bezpečnosť** ZP);

Laboratórne ošetrovanie materiálu

Postupné odkrývanie fragmentov klov a ich následné konzervovanie

Z histórie geologických zbierok

Podľa fyzickej revízie zbierok vtedajšieho prírodovedného odboru v roku 1960 bolo zaevidovaných **660** exemplárov **fosílií** a **3 254** exemplárov **minerálov a hornín** (podľa Matoušek a Okáli 1974).

Paleontologické zbierky:

Od roku 1961 začala systematická evidencia zbierok a **paleontologická zbierka** výrazne začala narastať od druhej polovice 60. rokov 20. stor. Bola obohatená o kolekcie významných slovenských i českých paleontológov i zberateľov – prof. D. Andrusova, prof. J. Švagrovského, dr. M. Rakúsa, doc. V. Sitára, zo stavovcov – dr. Z. Schmidta, prof. Silnického, dr. C. Ambrósa, dr. O. Fejfara, zberateľa J. Chlupáčka, Čepána, Š. Meszároša a ďalších, v súčasnosti je zaevidovaných **viac ako 420 000** exemplárov fosílií.

Vedecky významná **kolekcia typových exemplárov** fosílií – bezstavovcov, stavovcov i rastlín – obsahuje **1 513 typových** exemplárov (Činčurová 1998, Zahradníková 2014);

Poznámka:

- Národný paleontol. komitét v r. 1965 ... typ. exempláre sú predmety múzejnej kultúrnej hodnoty a majú sa uchovávať v múzej. zbierkach pre Slovensko bolo SNM určené za dokument. stredisko pre paleontológiu;
- V r. 1982 Slov. geol. spol. sa obrátila na redakcie odbor, časopisov aby požadovali od autorov opisujúcich nové taxóny evid. čísla z múzea

fosília bezstavovca
Perisphinctes

fosília stavovca
žaba *Bufo priscus*, holotyp, Bonanza

fosília rastliny
Annularia

nepravá fosília
Coelurosaurichnus tatricus, originál je holotyp

Devinophoca claytoni Koretski & Holec, 2002, Bonanza
Holotyp: lebka so zubami M1 dext. a P2-M1 sin., Z 14523

Z histórie geologických zbierok

Mineralogická zbierka

Od roku 1960 začala systematická evidencia minerálov a hornín vystavených v expozícii, mineralogická zbierka sa začala postupne rozširovať od druhej polovice 60. rokov 20. stor.

- **minerály od geológov** z banských závodov, od geológov pôsobiacich v zahraničí (prof. Šalát, dr. Kuthan, dr. Rojkovič, prof. Hovorka a i.).

- **významné mineralogické kolekcie, získané od zberateľov**

- hodnotné zbierky z historických lokalít a ložísk,

išlo prevažne o rozsiahlejšie a ucelené kolekcie, kde boli zastúpené rôzne minerálne druhy a variety z lokalít vtedajšieho Československa, tiež zo svetových lokalít na porovnávacie, výstavné a expozičné účely (hist. zbierka J. Boroškaya, K. Horala, Augusta Tichého, O. Rongeho, F. Součka a ďalšie.)

(zbierky boli získané najmä v sedemdesiatych rokoch 20. storočia a významne rozšírili mineralogický fond PM).

- súčasťou mineralologickej zbierky je menšia kolekcia brúsených drahých kameňov.

Petrologická zbierka

- dokumentuje horninovú skladbu jednotlivých litostratigrafických celkov ZK;

- zastúpené sú študijné a porovnávacie vzorky z charakteristických geologických európskych jednotiek;

Aktuálne je evidovaných **viac ako 24 400 exemplárov/ks** minerálov, meteoritov a hornín.

kremeň - ametyst, Banská Štiavnica

bazalt, formát. vzorka, Nová Baňa

meteorit Smolenice, železo, IVA

Základné odborné činnosti v múzeu

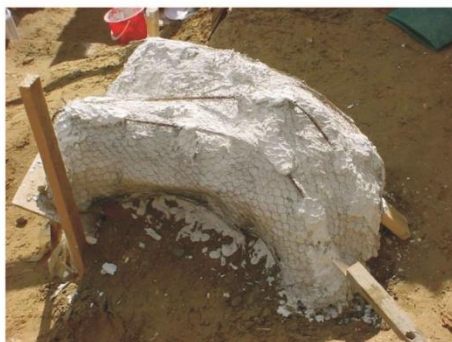
II. VEDECKO-VÝSKUMNÁ ČINNOSŤ

- a) vlastný prieskum a **výskum** resp. výskum v spolupráci s kolegami z iných vedeckých inštitúcií, ktorých výsledkom je i **získanie nových zbierk. predmetov**;
- b) výskum orientovaný na **vedecké zhodnocovanie** zaevidovaných zbierk. predmetov, na zvyšovanie dokumentačnej hodnoty zbierok;

Záchrana ohláseného (nálezu klov mamuta v Mlynskej doline v r. 2004 pracovníkmi PM a AM SNM za spolupráce s Kat. geol. a paleontológie PriFUK

... kly objavili študenti geológie z PriFUK, nález zdokumentoval prof. P. Holec

Vedecko-výskumná činnosť

Výskum v oblasti **paleontológie** je zameraný (v súvislosti s profiláciou kurátoriek) najmä na taxonómiu, biostratigrafiu, paleoekológiu spoločenstiev fauny z oblasti Západných Karpát:

- morských druhohorných bezstavovcov (E. Činčurová);
- morských treťohorných stavovcov (B. Zahradníková);
- suchozemských pleistocénnych veľkých cicavcov (A. Ďurišová);

ANNOTATIONES
ZOOLOGICAE et BOTANICAE
SLOVENSKÉ NÁRODNÉ MÚZEUM – PRÍRODOVEDNÉ MÚZEUM
1998 No. 221

THE CATALOGUE OF FOSSIL TYPES HELD IN
SLOVAK NATIONAL MUSEUM, BRATISLAVA, SLOVAKIA

EMÍLIA ČINČUROVÁ

Abstract: The catalogue of fossil types held in Slovak National Museum in Bratislava contains 1256 types described by 31 authors.

Key-words: Catalogue, fossil types, Slovak National Museum

CONTENTS

Introduction	4
The structure of the Catalogue	4
PROTOZOA	5
FLAGELLATA	5
RHIZOPODA	6
Foraminifera	6
ACTINOPODA	10
Radiolaria	10
COELENTERATA	12
ANNELIDA	13
BRYOZOA	14
BRACHIOPODA	16
MOLLUSCA	19
BIVALVIA	19
GASTROPODA	24

SLOVENSKÉ
NÁRODNÉ
MÚZEUM
EDÍCIA
FONTES

FOSÍLNE CHOBOTNÁČE

V ZBIERKACH
SLOVENSKÉHO NÁRODNÉHO MÚZEA –
PRÍRODOVEDNÉHO MÚZEA

ANNA ĎURIŠOVÁ

Katalóg typového materiálu v zbierkach
SNM – PM v Bratislave (Činčurová 1998)

Katalóg fosílnych zvyškov chobotnáčov v
zbierke SNM-PM (Ďurišová 2022)

Vedecko-výskumná činnosť

Výskumné úlohy v oblasti **mineralógie** sú orientované

- základný a aplikovaný výskum, na problematiku zhodnotenia zbierok,

- na Slovensku bolo ťažených mnoho ložísk rudných surovín od historických dôb,

- banská činnosť zanechala po ťažbe na opustených ložiskách odpady (haldy, odkaliská, banské vody),

- mala a má vplyv na životné prostredie, na zdravie človeka

Projekt APVV Antimón – kritický prvok a nebezpečný

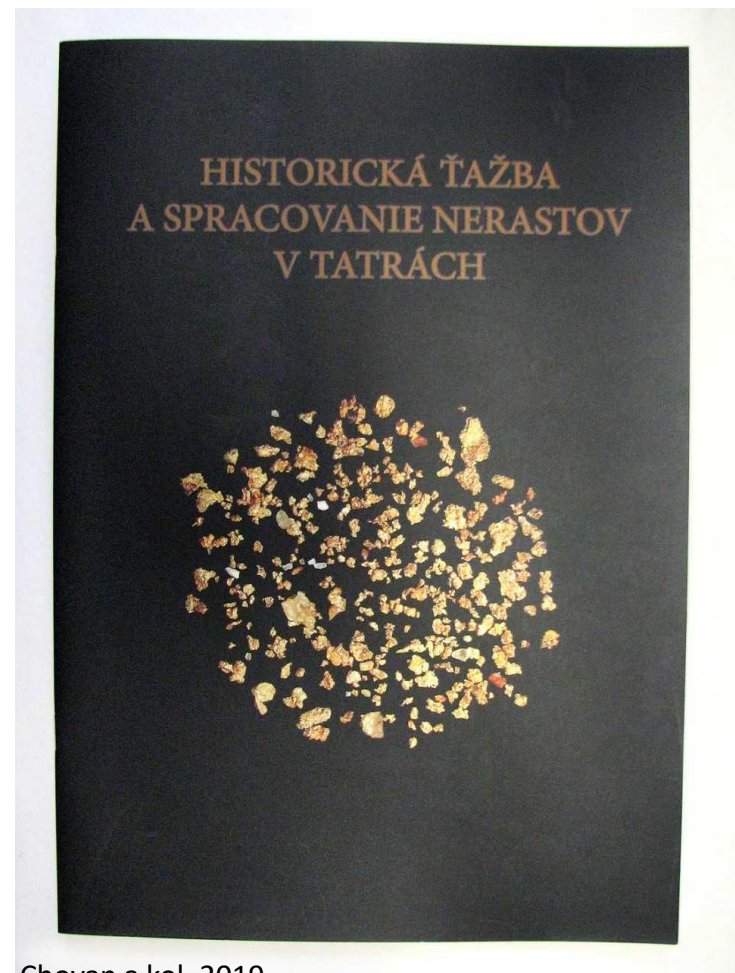
kontaminant ovplyvňujúci biodiverzitu na lokalitách s ťažobnými odpadmi (hlav. riešiteľ PrÍF UK, za SNM - PM zodp. B. Voleková)

- zhodnotenie potenciálu ťažobných odpadov na opustených ložiskách z pohľadu možnej ťažby Sb (*kritická surovina pre EÚ*), rieši PrÍF UK,

- biodiverzita životného prostredia v oblastiach kontaminovaných toxickými prvkami (As, Sb), vplyv na biodiverzitu (SNM - PM), Molekulárno-genet. laboratórium (štruktur. fondy r. 2015), determinácia baktérií a húb z blát odkalísk, vytekajúcej banských vôd, pôdnych vzoriek, diverzita spoločenstiev.

- múzejná problematika: štúdium historických kolekcí minerálov, zhodnotenie významných zbierk. celkov,

Katalóg meteoritov v zbierkach na Slovensku, 2021 (spolupráca E. Nelišerová).

Chovan a kol. 2019

Odber vzoriek v teréne

MÚZEUM nielen PRE ŠKOLY

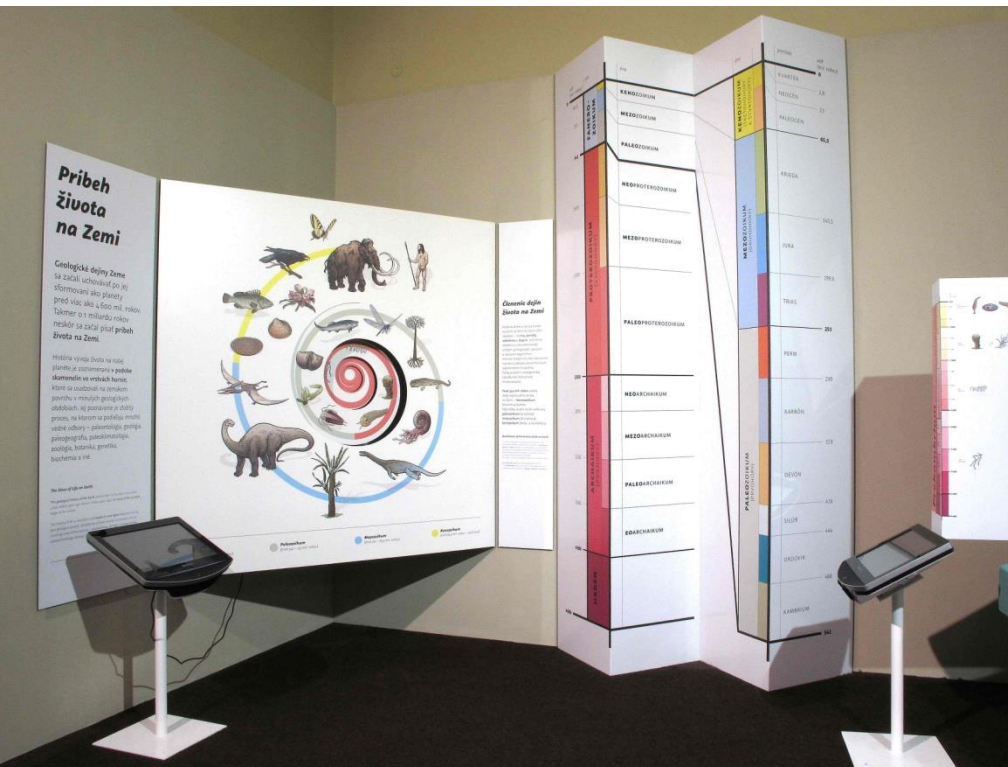
PREZENTÁCIA ZBIERK. PREDMETOV

štúdium, poznávanie, vzdelávanie a estetický zážitok

a) expozície

- lektorské výklady v expozíciách;
- vedomostné kvízy orientované na informácie z expozícií

Paleontologické expozície

paleontologické expozície

PRAVEK ŽIVOTA
e x p o z í c i a

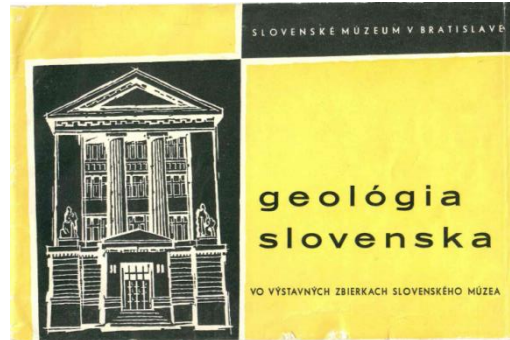
SLOVENSKÉ NÁRODNÉ MÚZEUM
PRÍRODOVEDNÉ MÚZEUM - BRATISLAVA
Vajanského nábrežie 2

Otvorené denne okrem pondelka
od 9.00 do 17.00 hodiny

Paleontologická expozícia „PRAVEK ŽIVOTA“ uvádza návštevníka do sveta dávno vyhynulých živočíchov a rastlín, oboznamuje ho s najstaršími formami organizmov až po druhy prežívajúce do súčasnosti. Členenie expozície je prirodzené, dané geologickými érami.

Amonity - najpočetnejšie bezstavovce druhohôr

r. 1989

r. 1958

dioráma mamutov

schéma modelovania pohorí vodou, ľadovcom

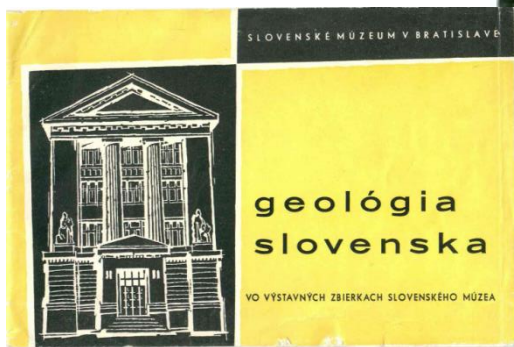

mineralogické expozície

Reinštalácia v r. 2023

r. 1958

KLENOTY ZEME
mineralogická expozícia

SLOVENSKÉ NÁRODNÉ MÚZEUM
PRÍRODOVEDNÉ MÚZEUM - BRATISLAVA
Vajanského nábrežie 2

Otvorené denne okrem pondelka
od 9.00 do 17.00 hod.

Ametyst, Banská Štiavnica, Slovensko

V prírode je známych viac ako 3400 minerálnych druhov. Za samostatné minerály sú považované tie, ktoré sa od ostatných líšia kryštálovou štruktúrou alebo odlišným chemickým zložením.

Niektoré minerály sú veľmi vzácne, predstavujú vedecký, dokumentačný a historicky cenný materiál, ktorý je potrebné ochraňovať ako súčasť prírodného kultúrneho dedičstva.

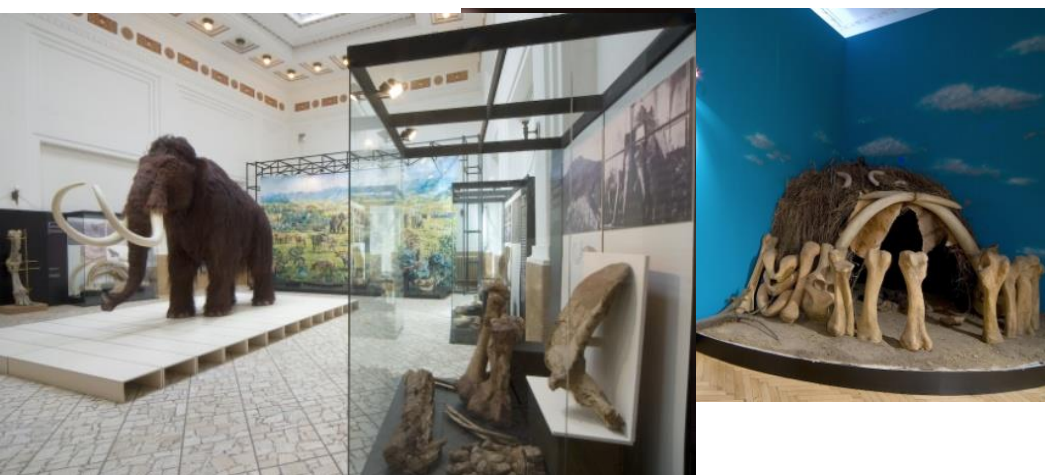
r. 1994

MÚZEUM nielen PRE ŠKOLY

PREZENTÁCIA ZBIERK. PREDMETOV

b) **výstavy** (z oblasti **geovied**, napr. *Geológia pre človeka a životné prostredie*, *Tvary neživej prírody – pohľadom a dotykom*, *Slovensko – prírodný klenot v srdci Európy*, *Mamuty na Slovensku – Stratený svet mamutov*, *Planéta, na ktorej žijeme*, *Tritri – Tatry očami geológa*

.... spolupráca na realizácii výstav iných múzeí z oblasti geovied

výstava *Stratený svet mamutov*, máj – november 2006

výstava *Tritri*, dec. 2019 – marec 2020

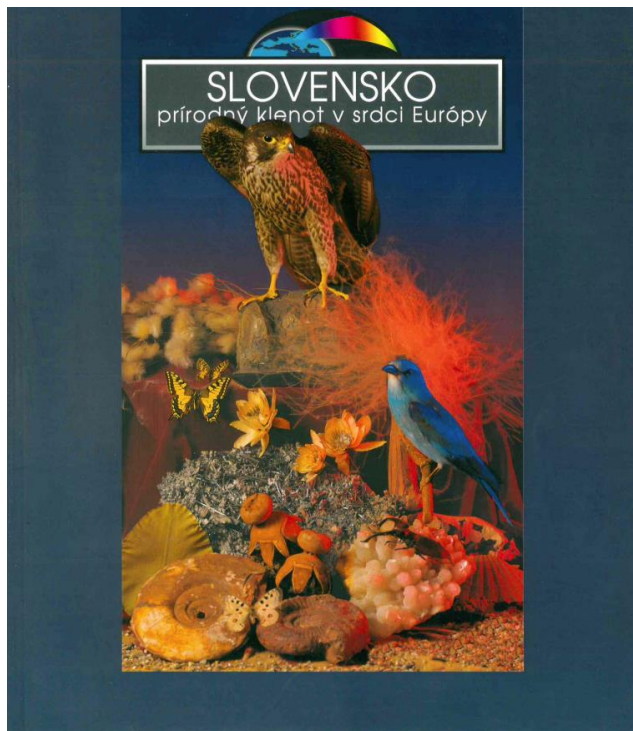

Inštalácia exponátov vo výstave *Giganty ľadovej doby*

záujem o výstavu *Giganty*, r. 2017

výstava *Slovensko, prírodný klenot v srdci Európy*, nov. 2002 — máj 2003

výstava *Planéta, na ktorej žijeme*, nov. 2008 — jún 2009

PREZENTAČNÉ AKTIVITY

c) štúdium, vzdelávanie

- Pedagogická činnosť pre školy: konzultácie a výber materiálu k riešeniu diplom. prác, PhD. prác pre VŠ; najmä v minulosti poskytnutie prírodnín pre zbierky ZŠ;
- Biologická olympiáda
- Určovanie materiálu
- Lektoráty v expozíciách, výstavách;
- Škola v múzeu (aktivity v Objavovni) – prednášky/besedy s ukázkami prírodnín;

d) prezentačné akcie pre verejnosť

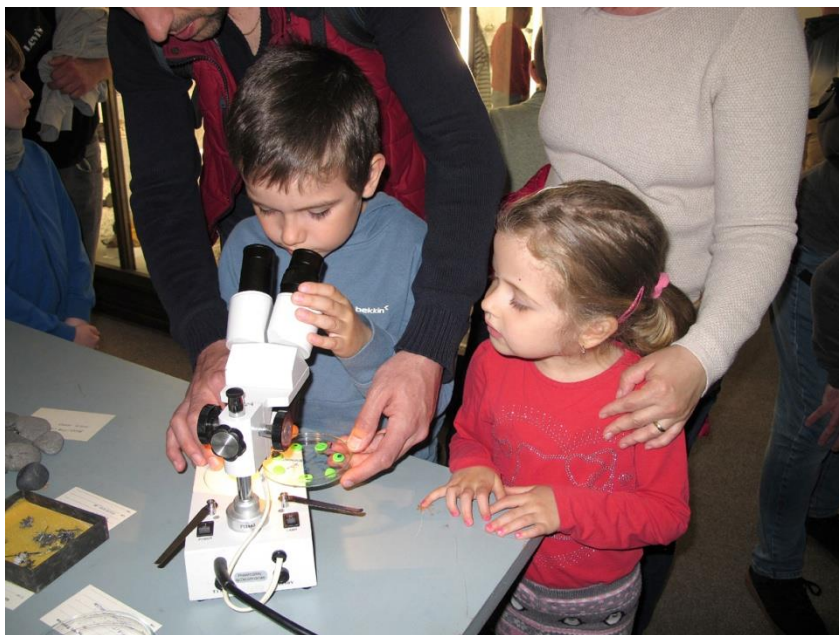
- Prednášky pre verejnosť
- Astronomický krúžok
- Klub astronómov
- Noc múzeí a galérií (máj)
- Deň detí v múzeu
- Predvianočné akcie

príklady aktivít: *Spoznávajme naše vyhynuté živočíchy, Paleontológia hrou – kvízy, tajničky; Kreslenie v múzeu, Ako si urobiť skamenelinu, Voľným okom neviditeľné/Pozrime sa na ne zblízka, Zahrajme sa na paleontológa – hľadanie skamenelín atď.) ;*

kvízy na webe

<https://www.snm.sk/muzea-snm/prirodovedne-muzeum/prirodovedne-muzeum/spoznavajte/materialy?clanok=prirodovedne-kvizy-pre-malych-aj-starsich-ziskajte-fotomagnetky-snm-pm#menu>

PREZentaČNÉ AKTIVITY

Ďakujeme za pozornosť